

«TƏSDİQ EDİRƏM»

Bakı Dövlət Universitetinin rektoru

_____ akad. A. M. MƏHƏRRƏMOV

17 mart 2017-ci il

**BURAXILIŞ İŞİ VƏ ONUN
QİYMƏTLƏNDİRİLMƏ MEYARLARI
HAQQINDA**

Ə S A S N A M Ə

BDU Elmi Şurasının 17 mart 2017-ci il tarixli
iclasının (protokol №4) qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

BAKİ – 2017

Əsasnamə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanununa uyğun olaraq, Dövlət Təhsil Standartlarının tələbləri nəzərə alınmaqla tərtib olunmuşdur. Əsasnamədə buraxılış işlərinin yazılımasına, tərtibinə və müdafiəsinə aid tövsiyələr öz əksini tapmışdır. Əsasnamədə buraxılış işlərinin qiymətləndirmə meyarları da verilmişdir. Bu Əsasnamə Bakı Dövlət Universitetinin bakalavriat səviyyəsinin buraxılış kurs tələbələri, onların elmi rəhbərləri üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Əsasnamədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının tələbləri, Bakı Dövlət Universitetində Yekun Dövlət Attestasiyası haqqında əmr və sərəncamları, fakültə Tədris Metodik Şuralarının tövsiyələri və dünyadan aparıcı elm və təhsil mərkəzlərinin bu sahəyə aid normativ sənədlərindən istifadə olunmuşdur.

Əsasnamə BDU Tədris Metodik Şurasında müzakirə edilərək bəyənilmiş və BDU Elmi Şurasında təsdiq edilmişdir.

I. BURAXILIŞ İŞİNİN HAZIRLANMASI

1.1. Buraxılış işinin statusu

Təhsilin bakalavriat səviyyəsində Tədris planını tam yerinə yetirməkdə olan tələbə IV kursun əvvəlində öz istəyinə uyğun olaraq ixtisas kafedralarının birindən buraxılış işi mövzusu götürür. Bunun üçün o, kafedra müdirinin adına ərizə ilə müraciət edir (*Əlavə 1*).

Buraxılış işi bakalavriat səviyyəsi tələbələrinin Yekun Dövlət Attestasiya formalarından biridir. Buraxılış işi tələbənin müstəqil elmi-metodik araşdırmasıdır. Məqsəd təhsil müddətində tələbənin əldə etdiyi nəzəri biliyi aşkarlamaq və dərinləşdirməkdən, ixtisası sahəsində elm-tədqiqat və praktik iş vərdişlərinin möhkəmləndirilməsindən, buraxılış işində qoyulan problemi həll edərkən elmi araştırma metodikasından necə bəhrələndiyini nümayiş etdirməkdən, elm, texnika, iqtisadiyyat, mədəniyyət və idarəetmənin indiki vəziyyəti şəraitində müstəqil işə hazırlıq dərəcəsini müəyyənləşdirməkdən ibarətdir. Buraxılış işinin mövzusu aktual olmalı, məzmunu tədrisin müasir inkişaf səviyyəsinə uyğun gəlməlidir.

Buraxılış işi aşağıdakı ardıcılılıqla hazırlanır: mövzunun seçiləsi, mövzuya dair elmi faktların (ədəbiyyatın) və empirik məlumatların və s. toplanması, əldə edilmiş informasiyanın təhlili, irəli sürülmüş müddəaların önəminin, yəni praktik əhəmiyyətinin sübuta yetirilməsi.

Buraxılış işinin məzmununun əsasını yeni fakt və ya bəlli müddəaların başqa elmi platformadan, yaxud başqa aspektdən ümumiləşdirilməsi təşkil etməlidir.

Buraxılış işində mövzu ilə bağlı mövcud baxışlara və təsəvvürlərə yaradıcı mövqedən yanaşılmalı, onun məzmunu, bir qayda olaraq, elmi-metodiki yeniliklərin aşkarlanması, təsdiqlənməsi və tətbiqinə xidmət etməlidir.

Buraxılış işi tələbənin ümumi təhsil və savad səviyyəsini əks etdirməli, ona lazım olan bacarıq və vərdişlərə yiyləndiyini

nümayiş etdirməlidir.

Tələbə buraxılışında aşkarlanmış plagiat əlamətlrinə görə bilavasita məsuliyyət daşıyır.

1.2. Qaynaqlarla iş

Buraxılış işi yazan tələbə üçün mövzuya aid istənilən etibarlı (elmi ictimaiyyət tərəfindən qəbul edilmiş) material informasiya mənbəyi ola bilər.

Ədəbiyyatın mövzu ilə bağlı internet və elektron kitabxana materiallarından seçilməsi işin ən mühüm mərhələlərindən biridir.

II. BURAXILIŞ İŞİNİN MƏZMUNU

Buraxılış işində araşdırmanın başlıca komponentləri öz əksini tapmalı və hökmən xüsusi vurğulanmalıdır.

2.1. Mövzu seçimi

Buraxılış işlərinin mövzuları kafedralarda onların profillərinə uyğun şəkildə müəyyənləşdirilir və fakültənin elmi şurasında təsdiqlənir. Bu prosesdən əvvəl tələbələr özləri də kafedralalarla əlaqə saxlayıb mövzu təklif edə bilərlər.

2.2. Buraxılış işinin strukturu

Buraxılış işi Girişdən, mövzdən asılı olaraq bir neçə (2-3) fəsildən, nəticədən və istifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısından ibarət olur. Buraxılış işinin əsas struktur meyarları bütövlük, sistemlilik və əlaqəlilikdir.

2.3. Buraxılış işinin həcmi

Buraxılış işinin həcmi («İstifadə olunmuş ədəbiyyat» və «Əlavələr» buraya daxil deyil) 30-40, ixtisasdan asılı olaraq 50-

70 səhifəyə yaxın olmalıdır. Ayrı-ayrı hissələrin həcmi aşağıdakı kimi olmalıdır:

Titul səhifəsi (Əlavə 2).....	1 səh.
Mündəricat	1-2 səh.
Giriş.....	3-5 səh.
Fəsillər və paraqraflar (hamısı birlikdə).....	20-30 səh.
Nəticə	2-5 səh.
İstifadə olunmuş ədəbiyyat.....	2-3 səh.
Əlavələr	

III. GİRİŞİN KOMPONENTLƏRİ

Girişdə mövzunun aktuallığı əsaslandırılır, işlənmə dərəcəsi, yeniliyi, obyekti və predmeti, xronoloji hüdudları, tədqiqatçının məqsəd və vəzifələri, araşdırma metodları, empirik (təcrübə) bazası, müdafiyyə çıxarılan müddəələr, tədqiqatın elmi-praktik, metodik əhəmiyyəti və strukturu göstərilir:

3.1. Mövzunun aktuallığı – əsaslandırılmalıdır;

3.2. Mövzunun işlənmə dərəcəsi – müəllif özündən əvvəl mövzu ilə bağlı yazılmış mənbələrin adlarını çəkir, müəllifləri və onların əsərlərini sistemləşdirir;

3.3. Araşdırmanın yeniliyi – mövzu ilə bağlı qaynaqlar nəzərdən keçirildikdən sonra müəllif öz gördüyü işin yeniliyini göstərməlidir;

3.4. Araşdırmanın obyekti və predmeti;

3.5. Araşdırmanın xronoloji hüdudları;

3.6. Tədqiqatçının məqsəd və vəzifələri – Buraxılış işi mövzusunun adı onun məqsədini, fəsillərin və paraqrafların adları isə

həmin məqsədə çatmaq üçün yerinə yetirilməli olan vəzifələri göstərir. İş fəsillərə elə bölünməlidir ki, onların cəmi mövzunun məzmununu tam əhatə etsin. Fəsillərdən və paraqraflardan heç birinin adı mövzunun adı ilə üst-üstə düşməməlidir;

3.7. Araşdırma metodları – Metod məqsədə çatmaq üçün istifadə olunan üsuldur. Metod toplanmış materialdan necə istifadənin, məqsədə doğru hansı ardıcılıqla getməyin yolunu göstərir. Metod buraxılış işi yazan tələbənin fəaliyyət alqoritmi, iş programıdır;

3.8. Araşdırmanın empirik (təcrubi) bazası;

3.9. Müdafiəyə çıxarılan müddəalar və nəticələr;

3.10. Araşdırmanın elmi-praktik əhəmiyyəti.

«Giriş»in son səhifəsində buraxılış işinin quruluşu xatırlandırılır: Buraxılış işi girişdən, 2 (3) fəsildən, nəticədən və ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

«Nəticə»də araşdırmanın ən mühüm müddəaları ümumişdirilir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısına müəllifin şəxsən oxuyub araşdırıldığı və sitat götirdiyi, girişdə, yaxud fəsillərdə adını çəkdiyi kitabların, dissertasiyaların, avtoreferatların və başqa əsərlərin adları daxil edilir. Əvvəlcə Azərbaycan, sonra rus, sonra isə başqa xarici dillərdə olan mənbələr həmin dillərin əlifba sırasına və qrafikasına uyğun verilir.

IV. MÜƏLLİFİN ELMİ RƏHBƏR VƏ KAFEDRA İLƏ İŞİ

Buraxılış işlərinin mövzuları kafedralarda əvvəlcədən hazırlanır və fakültə Elmi Şurasında təsdiqlənir. Tələbəyə mövzu seçmək hüququ verilir. Tələbələr həmin mövzularla tanış olur, öz istəklərinə (elmi maraqlarına) uyğun olaraq adı çəkilmiş kafedralardan birinin müdürüne ərizə ilə müraciət edərək seçdiyi mövzunun onun adına təsdiqlənməsini və elmi rəhbərin təyin olunmasını xahiş edir. Buraxılış işlərinə kafedranın alimlik dərəcəsi olan (fəlsəfə doktoru, elmlər doktoru) müəllimləri, baş müəllimləri, dosentləri və professorları rəhbərlik edirlər.

Mövzu götürmüş tələbə bütün tədris ili boyu elmi rəhbəri ilə əlaqə saxlayır, məsləhətləşmələr aparır. Elmi rəhbər əsas məsləhətçi və ilk tənqidçidir. O, tələbəyə fikir və ideyalar yox, məsləhətlər verir, işin planını (fəsillərin adlarını), bəzi terminləri dəqiqləşdirir, hansı ədəbiyyatdan bəhərəlməyi məsləhət görür, iş prosesində ortaya çıxan çətinliklərin aradan qaldırılmasına yardımçı olur. Buraxılış işi yazan tələbələr vaxtaşırı kafedrada toplaşaraq görülmüş işlər və üzləşdikləri çətinliklər barədə hesabat verirlər.

V. BURAXILIŞ İŞİNİN DİLİ VƏ ÜSLUBU

Hər bir tədqiqat, o cümlədən buraxılış işi elmi üslubda yazılmalıdır.

Cümlədəki sözlər arasındaki əlaqə sistemli olmalı, müəllif öz fikirlərini dəqiq, aydın və məzmuna xələl gətirmədən, mümkün qədər yiğcam ifadə etməyə çalışmalıdır. Elmi üslubda mücərrəd leksikanın, terminlərin xüsusi yeri olduğunu nəzərə almalıdır.

VI. BURAXILIŞ İŞİNİN TƏRTİBİ

6.1. Mətnin texniki parametrləri

Buraxılış işi kompüterdə 14 ölçülü **Times New Roman** şrifti ilə yığılmalıdır. Əsas mətdə sətirlərərəsi interval 1,5, kağız formatı A4 (210×297 mm) olur. Sətirlər vərəqin eni boyu düzülür.

Vərəqin sol tərəfində 3 sm, sağ tərəfində 1,5 sm, yuxarıda və aşağıda 2 sm boş yer buraxılır. Titul vərəqində səhifə qoyulmur. Mündəricatda fəsillərin və paraqrafların adları, onların başlandığı səhifələr göstərilir. Səhifələri göstərən rəqəmlər vərəqin sağ yuxarı küçündə yazılır. Fəsillərin adları dirnağa alınır, sonda nöqtə qoyulmur.

6.2. İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısının və istinadların verilməsi

Ədəbiyyat siyahısı nəticədən sonra gələn səhifələrdə müəlliflərin soyadlarının, müəllifsiz qaynaqlarda isə kitabın adının əlifba sırası ilə verilir. Siyahı qaynaqların nəşr olunduğu dillər üzrə bölünür: Azərbaycan dilində, rus dilində, ingilis dilində və s. Kitabda onun ümumi həcmi (126 s.), jurnal məqaləsində isə başlandığı və qurtardığı səhifə (s. 16-24) göstərilir. Bütün qaynaqlar ardıcıl sıralanır.

VII. BURAXILIŞ İŞİNİN MÜDAFIƏSİ

Buraxılış işlərinin müdafiəsi «Azərbaycan Respublikası ali təhsil müəssisələri tələbələrinin bakalavriat pilləsində dövlət attestasiyası haqqında Əsasnamə»yə uyğun keçirilir.

Buraxılış işinin elmi rəhbəri kafedrada həftədə 1 və ya 2 dəfə məsləhət saatı ayırmalı və rəhbərlik etdiyi tələbəyə ardıcıl məsləhətlər verməlidir. İş tamamlandıqda elmi rəhbər iş haqqında ətraflı rəy yazar, işin səciyyəvi cəhətlərini, tələbənin yaradıcılığını, tədqiqatçılıq bacarığını göstərir və buraxılış işinin mü-

dafiəyə hazır olduğunu qeyd edir. Elmi rəhbərin rəyi və buraxılış işi kafedraya təqdim edildikdən sonra, kafedra müdürü işi əlavə rəsmi rəyə göndərir (kənar mütəxəssis də rəyçi ola bilər). Əlavə rəsmi rəyda buraxılış işinin bütün fəsilləri və bölmələri haqqında rəy bildirilir. Rəy təsvircilik xarakteri daşıdır, burada işin necə yerinə yetirildiyi, müsbət və mənfi cəhətləri, irad və təkliflər göstərilir. Rəsmi rəyçi işin müdafiəyə hazır olub olmadığını bildirir. Kafedralar tam hazır işləri elmi rəhbərin və rəyçinin yazılı rəyləri və kafedra müdirinin «Müdafiəyə buraxılır» dərkənəri ilə birlikdə cildlənmiş halda müdafiədən azı bir həftə əvvəl dekanlığa təqdim edirlər.

Yekun Dövlət Attestasiya Komissiyası qarşısında açıq müdafiədən önce ixtisas kafedrasında tələbənin buraxılış işinin müzakirəsi təşkil olunur. Müzakirədə buraxılış işinin aktuallığı, məqsəd və vəzifələri, metodları, mənbələri, işin fəsilləri, bölmələri barəsində qısa, yiğcam şörlər verilir. İşin kafedrada müzakirə zamanı tələbənin buraxılış işini izah etməsi, suallara cavablarının doğruluğu, rəyçilərin işə qiyməti nəzərə alınır və bütün bunlar maksimum 50 balla müəyyənləşdirilir (*Əlavə 3*).

Beləliklə, hər tələbənin Yekun Dövlət Attestasiya Komissiyası qarşısında açıq müdafiəyə buraxılması haqqında kafedranın müzakirə protokolundan çıxarışı müvafiq dekanlığa təqdim edilməli, qiymətləndirmə aparılaraq aşağıdakı meyarlar nəzərə alınmalıdır və həmin meyarlar əsasında yekun qiymətləndirmə aparılmalıdır:

VIII. BURAXILIŞ İŞİNİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ MEYARLARI

8.1. Buraxılış işinin hazırlanması və tərtibinə görə əsas meyarlar (maksimum 50 bal)

- Aparılmış tədqiqatın aktuallığı və onun əsaslandırılması;
- Aparılan tədqiqatların və onlardan alınan nəticələrin elmi

yeniliyi;

- Buraxılış işinin struktur bölmələrinin mənqi ardıcılılığı və tədqiq olunan mövzunun başa çatdırılmasının tamlığı;
- Tədqiqatların aparılması üçün lazım olan üsul və cihazların düzgün düşünülüb seçilməsi və onların müəllifin irəli sürdüyü «Əsas nəticələr»lə uyğunluğu;
- Təklif olunan elmi fikirlərin əyani vasitələrlə, yəni şəkil, qrafik, diaqram və maketlərlə kifayət qədər təsviri;
- Buraxılış işinin praktiki əhəmiyyəti;
- Buraxılış işinin yerina yetirilməsində istifadə olunan məbələrin (mütəsir elmi və elmi-metodiki ədəbiyyatın) həcmi və keyfiyyəti;
- Buraxılış işinin materiallarının aprobasiyası;
- Buraxılış işinə verilən rəy və resenziyalardakı fikirlərin nəzərə alınması.

8.2. Yekun Dövlət Attestasiya Komissiyası qarşısında müdafiəyə görə meyarlar (maksimum 50 bal)

- Bakalavrın baxılan mövzu sahəsində kompetentliyi, materialı sərbəst mənimşəyə bilməsi, elmi dialoq və diskussiya aparma bacarığı;
- Buraxılış işində irəli sürülen müddəaların (əsas nəticələrin) arqumentlərlə əsaslandırılması;
- Buraxılış işinin müdafiəsində sualları cavablandırmaq bacarığı və nitq mədəniyyətinin səviyyəsi;
- Tələbənin ixtisas üzrə biliyi.

Buraxılış işinin müdafiəsi Yekun Dövlət Attestasiya Komissiyasının açıq iclasında üzvlərinin ən azı üçdə ikisi iştirak etdikdə keçirilir. Yekun Dövlət Attestasiya Komissiyasının iclasında sədr komissiya üzvləri ilə birlikdə tələbənin cavablandırmasını açıq səsvermə yolu ilə müəyyənləşdirir və onun müdafiəsinə görə ümumi bal qiymətini təsdiq edir. Bundan sonra tələ-

bənin müdafiəyə qədər və müdafiədə topladığı ballar toplanaraq buraxılış işi müdafiəsinin yekun balı çıxarılır. Sonda Yekun Dövlət Attestasiya Komissiyası məzunlara ixtisas dərəcəsinin verilməsi haqqında protokol tərtib edir və bütün üzvlərin imzası ilə həmin protokol təsdiq edilir (*Əlavə 4*).

Buraxılış işləri müvafiq qanunvericiliklə müəyyən olmuş qaydada saxlanılır.

ƏLAVƏLƏR

ƏLAVƏ 1.

Bakı Dövlət Universiteti _____
kafedrasının müdürü _____
əyani şöbənin IV (qiyabi şöbənin V) kurs
tələbəsi _____
tərəfindən

Ə R İ Z Ə

«_____» (mövzunun adı) mövzusunu buraxılış işi
kimi götürməyimə icazə verməyinizi və mənə elmi rəhbər təyin
etməyinizi Sizdən xahiş edirəm.

Tarix:

İmza

Telefon: _____

E-mail: _____

ƏLAVƏ 2.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNIVERSİTETİ

_____ FAKÜLTƏSİ
_____ KAFEDRASI

Əyani şöbənin IV (qiyabi şöbənin V) kurs tələbəsi

«_____»

mövzusunda

BURAXILIŞ İŞİ

Kafedra müdürü: _____

Elmi rəhbər: _____

Bakı – 20____